Nr. 3. Marzec Rok I.

Wiadomości

Związku Polskich Chórów Kościelnych

Diecezji Katowickiej

ŚW. CECYLIA
patronka muzyki kościelnej i Związku

Treść numeru 3:

Katowice 1937
Czcionkami Księgarni i Drukarni Katolickiej S. A., Katowice, ul. M. Piłsudskiego 58

LITURGIKA

Gorzkie Żale.

W Polsce odbywa się w postne niedziele po południu nabożeństwo pasyjne czyli t. zw. „Gorzkie żale“ od pierwszych słów hymnu, rozpoczynającego to nabożeństwo. Nabożeństwo to składa się z trzech części, które łącznie uwydatniają całą mękę Zbawiciela; każda składa się z kilku pieśni rzewnych, których sama nawet melodia przejmuje głęboko dusze chrześcijańskie. Pieśni przeplatane są rozpamiętywaniem szczegółów męki, które przewodnik odczytuje. Po skończeniu trzech części „Gorzkich żalów“ następuje wystawienie Najśw. Sakramentu, litania, pieśń: „Pozwól mi Twe męki śpiewać“, kazanie pasyjne i błogosławieństwo. W końcu podczas śpiewu pieśni: „Wisi na krzyżu“ przystępują obecni do ucałowania relikwij Krzyża św.

MUZYKA I CHÓR KOŚCIELNY

Znaczenie liturgiczne śpiewu kościelnego.

Kościół św. wciągnął w przebiegu licznych wieków prawie wszystkie sztuki piękne w swą służbę. Sztuka budownictwa przygotowuje Panu Bogu godne mieszkanie; sztuka malarska i rzeźbiarska zdobi je w obrazy i ołtarze; sztuka złotnictwa i cyzelowania sporządza święte naczynia; biegłe ręce tkaczy składają się na ozdobę szat liturgicznych.

Spośród wszystkich sztuk, które służyć mają do wystawności i ożywienia nabożeństwa kościelnego, muzyka i **śpiew kościelny** zajmują miejsce najwybitniejsze. Śpiew bowiem kościelny jest nie tylko **najstarszą sztuką w kościele,** lecz pozostaje z nabożeństwem kościelnym w związku nierównie ściślejszym, niż wszystkie inne. Kiedy inne służą do pomnożenia wspaniałości i uroku nabożeństwa, śpiew natomiast stanowi jego **część istotną.** Albowiem Msza św. cicha dopiero w późniejszych wiekach z potrzeby weszła w użycie; dawniej znano tylko uroczystą, a jak wtedy tak i teraz, uroczysta Msza św. nie może się odbywać bez śpiewu. Że zaś przy każdej Mszy św. wierni obecni są współofiarnikami, gdyż wspólnie z kapłanem składają Panu Bogu św. ofiarę, chór śpiewaków, który na śpiewanej Mszy św. wraz z ministrantami zastępuje miejsce wiernych, w ich imieniu kapłanowi po łacinie odpowiada i przepisane śpiewy mszalne wykonuje, spełnia wraz z kapłanem tę samą czynność liturgiczną i to najważniejszą, bo ofiarę Mszy św.

Śpiew zatem kościelny wykonywany podczas uroczystej Mszy św. ma zawsze **znaczenie liturgiczne,** jest publiczną modlitwą i dlatego wykonany być powinien ściśle wedle przepisów kościelnych, tak co do tekstu tj. ustępów śpiewnych jak co do melodii czyli sposobu ich śpiewania.

Motu Proprio
Papieża Piusa X o muzyce kościelnej
z dnia 22 listopada 1903 r.

Muzyka, którą słyszy się u nas w kościołach, grzeszy często niskim poziomem treści i formy. Nie o taką muzykę nam chodzi, kiedy zjawiamy się, by pogrążyć się we Mszy św. tajemnicach; ogół katolików wie, że to, co słyszy na chórze w kościele, nie raz bardzo dalekim jest od tego, co słyszeć powinien. Kult efektu, zanik instynktu religijnego w sferach artystycznych odbija się fatalnie i na dotychczasowej muzyce kościelnej, przynosząc szkodę wiernym przez niszczenie w nich przeżyć religijnych.

Bezdroża muzyki kościelnej dojrzał już w początkach bieżącego wieku papież Pius X; wydał zatem przepisy, regulujące śpiew liturgiczny zgodnie z duchem i potrzebami Kościoła katolickiego, słynne swoje „Motu proprio", które powinno być dekalogiem i drogowskazem dla wszystkich muzyków i śpiewaków kościelnych bez wyjątku.

Ażeby wysiłki nasze około osiągnięcia ideału prawdziwej liturgicznej praktyki muzycznej przyniosły rychło bogaty plon i pobudziły innych do czynów dla dobra świętej muzyki, podajemy niniejszym „Motu proprio" w streszczeniu.*)

Motu proprio składa się ze wstępu i dziewięciu rozdziałów. Wstęp omawia ogólnie znaczenie muzyki kościelnej. Nie powinno nic w kościele zachodzić, co by się nie zgadzało z świętością Domu Modlitwy i Majestatu Bożego.

Rozdział I.

Muzyka kościelna musi się przyczynić do powiększenia chwały Bożej, przeto musi posiadać w wyższym stopniu **własności** przysługujące liturgii, zwłaszcza świętość, dobroć form i powszechność.

a) Winna być świętą tj. wykluczać ze siebie wszystko, co jest światowe.

b) Winna być prawdziwą sztuką, bo inaczej nie zrobi na duszy słuchającego wrażenia.

c) Winna być powszechną w tym sensie, że kompozycje różnych narodów mają jedną całość.

Rozdział II.

Właściwym **śpiewem Kościoła rzymskiego** jest śpiew gregoriański. Wskutek tego śpiew gregoriański pozostaje na zawsze najdoskonalszym wzorem dla muzyki kościelnej i winien często rozbrzmiewać podczas obrzędów liturgicznych; dlatego trzeba dbać, by śpiew gregoriański stał się własnością ludu. Oprócz śpiewu gregoriańskiego ma miejsce w kościele polifonia klasyczna, ale też i nowszą muzykę można wprowadzać do kościoła, o ile nie uwłacza w niczym obrządkom liturgicznym. Spomiędzy różnych gatunków muzyki nowożytnej najmniej nadaje się do nabożeństwa styl teatralny.

Rozdział III.

Właściwym **językiem Kościoła rzymskiego** jest język łaciński. Podczas uroczystych obrzędów liturgicznych języka ludowego używać

---

*) „Motu proprio" jest do nabycia w Sekretariacie Związku.

nie wolno. Tekst liturgiczny trzeba śpiewać tak jak stoi w księgach bez zmiany i bez przestawiania wyrazów, bez skrócenia itd., trzeba śpiewać wyraźnie.

Rozdział IV.

Poszczególne **części Mszy św.** winny i pod względem muzycznym zachować ideę i formę w myśl śpiewu gregoriańskiego.

W szczególności trzeba zachować następne prawidła:

a) Kyrie, Gloria, Credo itd. Mszy św. winny zachować w muzyce tę samą jedność, jaką uwydatnia ich tekst;

b) w odprawianiu nieszporów trzeba zawsze śpiewać według chorału gregoriańskiego a wolno śpiewać na głosy wiersz Gloria Patri i hymn.

Wolno jednak śpiewać jeden wiersz po gregoriańsku, zaś drugi na głosy t. zw. Falsibordoni. Nie wolno śpiewać psalmów koncertowych. W hymnach Kościoła zachować trzeba formę hymnu. Antyfony nieszporne śpiewa się według melodii gregoriańskiej.

Rozdział V.

Melodie celebransa i sług ołtarza należy zawsze wykonać po gregoriańsku bez towarzyszenia organów, resztę śpiewu liturgicznego wykona chór kościelny. **Chór solistów** nie śmie w czasie nabożeństwa grać głównej roli. Niewiasty w skład chóru wchodzić nie mogą, przeto soprany i alty muszą być zastąpione przez chłopców. Do chóru wolno przyjmować tylko osoby znane z pobożności i uczciwości. Podczas śpiewu śpiewacy mają mieć na sobie rewerendę i komżę.

Rozdział VI.

Chociaż czysta muzyka wokalna jest właściwą muzyką Kościoła, to jednak wolno wykonywać kompozycje z towarzyszeniem organów także i innych instrumentów za zezwoleniem ordynariusza. **Organy i instrumenty** winny śpiew podtrzymywać a nie zagłuszać. Nie wolno grać długich preludiów, nie wolno przegrywać podczas śpiewu. Nie wolno używać fortepianu ani też instrumentów hałaśliwych. Ostro zakazuje się grać w kościele chórom trębaczów, tylko za zgodą ordynariusza.

Rozdział VII.

Śpiew i muzyka **nie powinny** zbytnio się **rozciągać**, by kapłan nie potrzebował, skończywszy swe modlitwy, czekać przy ołtarzu. W ogóle potępienia godnym nadużyciem jest stawianie liturgii na drugim miejscu, zaś muzyki na pierwszym.

Rozdział VIII.

Celem dokładnego przeprowadzenia powyższych przepisów zechcą Biskupi w diecezjach swych ustanowić komisję muzyki kościelnej, która czuwa nad muzyką wykonywaną w kościołach diecezji. W seminariach duchownych i konwiktach trzeba pielęgnować śpiew gregoriański, zaś przy kościołach parafialnych należy **założyć chór kościelny**. Obowiązkiem jest wspierać i podnosić wyższe szkoły muzyki kościelnej.

Rozdział IX.

W końcu poleca się kapelmistrzom, organistom, osobom duchownym i Biskupom diecezjalnym, by z wielką gorliwością popierali te przepisy. Niniejsze przepisy dane w pałacu Papieża Piusa X w dniu św. Cecylii 22 listopada 1903 r.

DZIAŁ ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Komunikaty.

I. Dla spraw pilnych oraz szybkiego porozumiewania się pomiędzy sobą, oraz z powodu walnego Diecezjalnego Zjazdu, Związek zainstalował aparat telefoniczny. Numer tego telefonu Związku: 353-43. W razie gdyby w Związku nikt się nie odzywał, prosimy dzwonić na nr 312-39 ks. prezesa.

II. Ażeby mieć jakiś przegląd statystyczny chórów kościelnych naszej diecezji, potrzebny nam na Walne Zebranie, prosimy p. p. przewodniczących wydziału każdego chóru kościelnego o dopilnowanie nadsyłania sprawozdań rocznych najpóźniej do dnia 12 marca rb.

III. Te chóry kościelne, które chcą przyjechać na Walny Zjazd w dniu 14 marca rb. do Chorzowa tramwajem, muszą podać najpóźniej do dnia 7 marca, **ile osób** przyjeżdża oraz **najbliższy przystanek tramwajowy,** z którego dany chór kościelny chce przyjechać, by Zarząd mógł postarać się o 40% wzgl. jeszcze większą zniżkę w dyrekcji tramwajów śląskich.

IV. Program Walnego Diecezjalnego Zjazdu podany w n-rze 2-gim „Wiadomości“ w części popołudniowej, t. j. akademię uroczystą, przesunie się o pół godziny wcześniej ze względu na rychły odjazd ks. Dra Feichta.

Chóry kościelne na zawodach o godz. 14,30 będą oceniane tylko z tych dwóch utworów, które zapodały. Każdy chór otrzyma za odśpiewanie swoich pieśni dyplom z oceną sędziów. Przy tym chóry kościelne nagrodzone najwyższą punktacją proszone są o powtórzenie tych samych utworów na akademii uroczystej.

Podaje się śpiewakom do wiadomości, iż ze względu na przeciąganie się imprezy opuszczoną zostanie na akademii „Missa de Angelis“ oraz z powodu niewydrukowania jej przez drukarnię na czas. Chórami zrzeszonymi dyryguje prezes Związku ks. Robert Gajda.

W tym celu zbiorą się chóry kościelne całego okręgu Chorzowskiego już w sobotę, dnia 13-go marca o godz. **8-mej wiecz.** na generalną próbę, która odbędzie się w Chorzowie przy kościele św. Józefa, Dom Związkowy, ul. Pudlerska. Referat o znaczeniu śpiewu kościelnego w liturgii wygłosi muzykolog ks. dr Feicht z Krakowa.

Wstęp wolny na zawody śpiewacze oraz na uroczystą akademię mają śpiewaczki i śpiewacy tylko za okazaniem legitymacji chóru kość. Inni mają wstęp na powyższe imprezy za biletem w cenie od 30 gr do 1 złotego, t. j. na zawody i na akademię. Do śpiewu masowego przygrywać będzie orkiestra. A więc przed południem udadzą się przyjezdne chóry kościelne lub przybyłe pieszo, wprost bez żadnej zbiórki i pochodu, do kościoła św. Barbary w Chorzowie II na nabożeństwo, również po skończonym nabożeństwie udadzą się bez pochodu wprost do Miejskiego Domu Ludowego przy ul. Sienkiewicza nr 5, gdzie o godz. 13-tej rozpocznie się Walne Zebranie Delegatów.

Przypominamy, że w Miejskim Domu Ludowym obowiązuje garderoba po 20 groszy na I piętrze; na II piętrze przymus garderoby nie istnieje.

V. Z ustalonej dotychczas przez niektóre zarządy chórów kościelnych liczby abonentów „Wiadomości“ widocznym jest, jak bardzo mała ilość śpiewaków wzgl. śpiewaczek abonuje je, a tym samym okazuje swoje słabe zainteresowanie się sprawą „Muzyki kościelnej“ oraz Związku i chórem, jako też i pracą naszą, w którą wkładamy tyle trudu i poświęcenia. Zdobądź i ty, śpiewaczko, śpiewaku, chociaż jednego abonenta, nie potrzeba koniecznie z chóru kościelnego, ale i spośród osób świeckich. Stań się zatem i ty, śpiewaku chóru kościelnego, krzewicielem kultury muzycznej.

VI. Wpisano do rejestru związkowego jako członków:

a) Chór kośc. św. Cecylii, mieszany, Czarny Las, z prezesem Przew. ks. kuratusem Ligoniem na czele. Liczy członków około 80. Przyłącza się go do okręgu Nowy Bytom.

b) Chór kośc. „św. Kamila“ w Tarn. Górach, mieszany, ilość członków 65, prezes Przew. O. prefekt Tranquilini, i przyłącza się go do okręgu Tarn. Góry.

VII. Uwaga! P. p. dyrygenci! Podajemy stopnie, podług których jura oceniać będzie wykonanie śpiewu:

1. Ocena za intonację
2. „ „ rytmikę
3. „ „ dynamikę
4. „ „ wymowę
5. „ „ frazowanie
6. „ „ dyrygowanie
7. „ „ ogólne brzmienie.

Każdy chór występujący na zawodach o godz. 14,30 otrzyma dyplom z uzyskaną punktacją.

DZIAŁ OKRĘGOWY

Sprawozdanie ze Zjazdu Okręgowego Chórów Kościelnych Okręgu Siemianowickiego w Wełnowcu.

W dniu 18 października 1936 r. odbył się z okazji 5-ciolecia istnienia chóru kościelnego w Wełnowcu parafii N. M. P. Zjazd chórów kościelnych, należących do okręgu Siemianowickiego. Na powyższy zjazd przybyło aż 7 chórów kościelnych z ogólną liczbą śpiewaków 350. Zjazd rozpoczął się uroczystym nabożeństwem na intencję miejscowego chóru kościelnego, w czasie którego chór kościelny z Siemianowic pod dyrekcją p. Piechowicza Augustyna wykonał mszę łacińską „Missa Loretto“ Rychowskiego. Kazanie okolicznościowe wygłosił prezes Zw. Przew. ks. Robert Gajda. Porównał sztukę śpiewu z wszelkimi innymi sztukami pięknymi . Muzyka i śpiew to dwie córki Boga samego. Pieśń jedynie ocalała z mroków przeszłości. Potem wskazał na najstarszą śpiewaną pieśń w Polsce „Bogu Rodzica“. Pieśń polska krzepiła naród w czasie niewoli i prowadziła go do wolności. Śpiew to modlitwa, jest uniesieniem się duszy przed tron Najwyższego na skrzydłach podniosłych tonów. Ileż daje wiary, uczucia i siły do wytrwania w dobrym. Wskazał jako przykład św. Augustyna, który nawrócił się pod wpływem słuchania śpiewu liturgicznego w Mediolanie. Śpiew to dar Boży. Co za zaszczyt dla śpiewaka

chóru kościelnego, który głos swój może składać w ofierze Bogu i na chwałę Jego. Wskazał na te tysiące śpiewaków naszych chórów kościelnych całej Diecezji Śląsk., chętnych do pracy i ofiarnych w przychodzeniu na swoje ćwiczenia. Apelował jednak równocześnie do wszystkich o wspieranie swego chóru kościelnego, o zjednywanie mu coraz więcej zwolenników, członków tak czynnych jak i wspierających.

Na program popołudniowy złożyły się najpierw uroczyste nieszpory, w czasie których na hymnus odśpiewał chór męski przy K. S. M. z Wielkiej Dąbrówki w swych oryginalnych strojach pieśń „Zwróć w niebo swe oczy", komp. własnej, oraz drugą pieśń na błogosławieństwo „Witaj Jezu w tej świętości"; pieśni odśpiewano głosem zdrowym, nieprzyprószonym pyłem wielkomiejskim, który odbijał się echem o strop maleńkiej świątyni w Wełnowcu. Na zakończenie nieszporów odegrał na organach dyrygent okręgowy p. R. Dittrich „Praeludium et fuga", H-moll Bacha.

O godz. 15,30 odbyła się w sokolni przy tamt. kopalni uroczysta akademia, którą zaszczycili swą obecnością Przew. ks. kanonik Brandys z Michałkowic, J. W. pp. kierownik huty cynkowej inż. Winczakiewicz, kier. walc. inż. Stojek, kier. huty Szellera inż. Bachleda, szef chemik dr Marek, inż. górn. Długoborski.

Na wstępie chóry połączone odśpiewały z orkiestrą na cześć J. E. ks. biskupa Adamskiego, protektora Związku, „Ecce Sacerdos Magnus", op. 25 ks. Gajdy. Nastąpiło zagajenie zjazdu oraz przywitanie obecnych gości. Sprawozdanie z działalności Związku zdał sekretarz generalny. Referat o znaczeniu chóru kościelnego dla Akcji Katolickiej oraz akcji liturgicznej wygłosił sam prezes Związku. W dalszym ciągu nastąpiły popisy chórów kościelnych:

1. chóru kośc. męskiego z Dąbrówki Wielkiej, który pod batutą p. dyr. Zorychty Józefa wykonał: „O Jezu Chryste" Palestriny, oraz „Ze wszystkich serc" motet Chmielewskiego;
2. chóru kośc. Mała Dąbrówka, który pod bat. p. dyr. Solorza odśpiewał „Niebiosa głoszą" — Bethovena, oraz „Na opoce" — prof. ks. Hoppe'go;
3. chóru kośc. Siemianowice, par. św. Krzyża, który pod kierownictwem p. dyr. Piechowicza Augustyna odśpiewał: „Sanctus" — Mozarta, oraz „Ave Maria" — Witta;
4. chóru kośc. Siemianowice, par. św. Antoniego, pod batutą p. dyr. Spyry, który wykonał ‚Gloria" i „Sanctus" z mszy in hon. SS. Trinitatis — Hoppe'go;
5. chóru świeckiego „Słowiczek" z Michałkowic, który pod kier. p. dyr. Matei odśpiewał dwa utwory świeckie;
6. chóru kośc. Wełnowiec, parafia św. Józefa, który pod batutą p. dyr. Hornika odśpiewał: „Maryjo Matko Boga" — Hoppe'go, oraz „Hymn do św. Cecylii" — ks. R. Gajdy;
7. chóru kośc. Wełnowiec, parafia N. M. P., który pod dyrekcją p. dyrygenta okręgowego Dittricha Romana wykonał: „Sanctus i Benedictus" z Missa Coronata Stehle'go; „Ave Maria" — O. M. Żukowskiego oraz „Kłaniam się Tobie" — Niesłonego.

Zabiera głos Przew. ks. kanonik Brandys, który w prostych a serdecznych słowach przemawia do

śpiewaków i śpiewaczek, zwracając się do nich z apelem, by pielęgnowali najstarsze pieśni polskie, w szczególności religijne, albowiem, gdzie słychać śpiew, tam mieszkają dobrzy ludzie. Życząc Przew. ks. prezesowi oraz Związkowi i Okręgowi dalszej owocnej pracy zakończył ks. kanonik swe przemówienie. Na zakończenie uroczystości odśpiewały chóry połączone na cześć Ojca św. „Hymn Pasterzu wiernych" ks. R. Gajdy, z orkiestrą. Jak żywo zainteresowało się społeczeństwo naszą sprawą świadczyła niezbicie przepełniona śpiewakami oraz gośćmi sala. Był to naprawdę jeden z najwspanialszych naszych zjazdów, którego wrażenia pozostaną nam mile w pamięci.

KRONIKA CHÓRÓW PARAFIALNYCH

Sprawozdanie z wieczoru towarzyskiego Chóru Kościelnego przy kościele św. Krzyża w Siemianowicach.

Dnia 8. II. br. urządził miejscowy Chór Kościelny wieczór towarzyski połączony z akademią papieską. — Uroczystość zaszczycił swą obecnością ks. Radca Koźlik, który po przywitaniu przez przewodniczącego oraz odśpiewaniu hymnu papieskiego pod batutą p. dyryg. Piechowicza wspomniał o jubileuszu 15-letn. Ojca św. i zobrazował Jego zasługi położone w tak trudnych i ciężkich warunkach dla Wiary św. Po skończonym przemówieniu odśpiewano Ecce Sacerdos Magnus, po czym przy dźwiękach orkiestry spędzono w miłym nastroju wieczór towarzyski.

Pokwitowanie składek członkowskich

Chór kośc. Janów - Giszowiec — 3,— zł (za lata 1936 i 1937); Chór kośc. „Seraf" Chorzów I — 14,40 zł (za rok 1936); Chór kośc. Mikołów 2,70 zł (za I kw. 1937) .

Członkowie wspierający Związku P. Ch. K.

J. WPan marszałek Sejmu Śląsk. Karol Grzesik — 20,— zł; sekretarz gen. K. S. M. ż. Przew. ks. prob. Matuszek, Mysłowice — 50,— zł; Przew. kś. major Jan Szymała, Lubliniec — 10,— zł; nieznane ofiarodawczynie spod Katowic — 7,— zł; Roman Dittrich, dyrygent okręgowy na okręg Siemianowice — 5,— zł.

NUTY na Wielkanoc

Alleluja! Jezus żyje (chór miesz.) Hoppe 0,60 zł. 4 Pieśni Wielkanocne — St. Wiechowicz 1,50 zł. Surrexit pastor bonus — Hoppe K. 0,80 zł. Weselcie się, śmierć zwyciężona! Hoppe K. 0,60 zł. 4 Pieśni Wielkanocne (Edit. Barwicki Nr. 24) 2,00 zł.

Wiadomości wychodzą co miesiąc nakładem Związku P. Ch. K. pod kierownictwem ks. Gajdy, prezesa, i Antoniego Prandziocha, sekretarza Związku. — Adres redakcji: Wełnowiec. Telefon 31-239. Konto czekowe 310.692. Za redakcję odpowiada: Antoni Prandzioch. Cena egzemplarza 8 gr.